

KIRJALLINEN KYSYMYS 458/2012 vp

Vapaaehtoisen eläkesäästämisen edellytysten säilyttäminen

Eduskunnan puhemiehelle

Vapaaehtoinen eläkesäästäminen on lisääntynyt merkittävästi viimeisten kahdenkymmenen vuoden aikana. Suomessa on Finanssialan keskusliiton mukaan otettu yhteensä noin 800 000 verovähennyksiin oikeuttavaa eläkevakuutusta. Elinkeinoelämän tutkimuslaitoksen tekemän tutkimuksen mukaan tyypillinen eläkevakuutuksen ottaja on alle 35-vuotias keskituloinen nainen, joka maksaa alle 100 euron vakuutusmaksua kuukaudessa.

Vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosiota ovat lisänneet erityisesti eläkevakuutusmaksujen verovähennykset, säästötuoton verovapaa kertyminen sekä muutokset väestön ikärakenteessa ja taloudessa. Yksilöllinen varautuminen eläkepäiviä varten koetaan entistä tärkeämmäksi myös lyhytaikaisten työsuhteiden yleistymisen vuoksi.

Verovähennyksen edellytyksenä on se, että eläkesäästöjä ryhdytään nostamaan vasta lain asettaman ikärajan jälkeen. Vuonna 2005 vähennyskelpoisuuden edellytykseksi asetettu ikä nostettiin 60 vuodesta 62 vuoteen. Vuonna 2010 eläkeikä sidottiin työeläkelainsäädännön alimpaan vanhuuseläkeikään, joka tällä hetkellä on 63 vuotta. Yksilöllisen eläkevakuutuksen maksut ovat verovähennyskelpoisia 5 000 euroon saakka vuodessa. Vähennys tehdään pääomatuloista pääomaverokannan suuruisena tai ansiotuloverosta alijäämahyvityksenä.

Hallitus päätti maaliskuun kehysriihessä nostaa veroedun ehtona olevaa ikärajaa eläkeiän ylärajaa vastaavaksi. Käytännössä ikäraja nostetaan 63 vuodesta 68 vuoteen. Syyksi ikärajan nostolle

esitetään kannustinvaikutuksia työurien pidentämiseksi. Muutos tehdään siis vain kaksi vuotta edellisen ikärajan noston jälkeen.

Käytännössä ikärajan nostaminen todennäköisesti vaikuttaa siten, että eläkevakuutuksien kysyntä romahtaa kokonaan. Eläkevakuutusten kysyntä on hiipunut viime vuosina ehtojen muuttamisen ja finanssikriisistä alkaneen taantuman vuoksi. Vuonna 2010 voimaan tullut pitkäaikais-säästämislaki ei myöskään ole lisännyt eläkesäästämistä toivotulla tavalla.

ETLAn tutkimuksen mukaan vapaaehtoinen eläkesäästäminen ei vaikuta henkilön kannustimiin jäädä työelämästä pois ennen eläkeikää, sillä verohyöty on hyvin pieni verrattuna menetettyihin ansiotuloihin. Tutkimuksen mukaan vakuutuksen ottaneet olivat jättäneet työelämän myöhemmin kuin ne, joilla vakuutusta ei ollut.

Euroopan komissio esitti 16.2.2012 julkaistussa valkoisessa kirjassa suunnitelman riittäviä, turvattuja ja kestäviä eläkeitä varten. Työurien pidentämisen ja työelämän laadun parantamisen ohella komissio antoi toimenpide-ehdotukseksi yksityisten lisäeläkejärjestelmien kehittämisen ”kannustamalla jäsenvaltioita hyödyntämään vero- ja muita kannustimia mahdollisimman hyvin”.

Omaehtoinen varautuminen on kannatettavaa, sillä Suomen huoltosuhde heikkenee ja ihmisten elinajanodote kasvaa. Tällöin myös eläkkeelläoloaika tulee todennäköisesti olemaan pidempi kuin nykyisillä eläkeläisillä. Varautumalla ja säästämällä on mahdollisuus luoda itselleen pa-

remmat edellytykset viettää eläkepäiviä. Vapaaehtoinen säästäminen paikkaa lakisääteisen eläketurvan aukkoja varsinkin niillä henkilöillä, joilla eläkettä kartuttava työura jää keskimääräistä lyhyemmäksi, kuten yrittäjillä, kotiäideillä ja taiteilijoilla. Tilastokeskuksen arvion mukaan väestöllinen huoltosuhde heikkenee huomattavasti seuraavien 25 vuoden aikana, joten on oletettavaa, että myös eläkkeet pienenevät tulevaisuudessa.

Vapaaehtoisen eläkesäästämisen verohelpotukset ovat selkeästi ohjanneet suomalaisen säästämistä pitkäaikaisempaan suuntaan ja lisänneet varautumista eläkepäiviä varten. Vapaaehtoinen eläkejärjestelmä lisää valinnan mahdollisuuksia ja sitä kautta auttaa jaksamaan työelämässä pidempään. Se myös mahdollistaa elinikäisen lisäeläkkeen jakamalla riskejä ja vähentämällä elä-

keläisten sosiaalimenoja. Järjestelmän romuttaminen olisi lyhytnäköistä ja huonosti perusteltua.

Kansalaisten kannalta eläkepäiviin varautuminen on pitkäaikainen prosessi. Sen vuoksi eläkesäästämisen periaatteet eivät saa vaihdella muutamien vuosien välein. Eläkesäästämisen tulee perustua pitkäjänteiseen ja johdonmukaiseen politiikkaan, jolloin kansalaiset voivat tehdä luotettavasti oman elämänsä kannalta kauaskantoisia päätöksiä vuosikymmeniksi eteenpäin.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mitä hallitus aikoo tehdä, jotta edellytykset vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen säilyvät riittävän kannustavina?

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 2012

Pia Kauma /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Pia Kauman /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 458/2012 vp:

Mitä hallitus aikoo tehdä, jotta edellytykset vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen säilyvät riittävän kannustavina?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vapaaehtoisen eläkesäästämisen ja pitkäaikais-säästämisen uudistuksiin liittyneiden eläkeiän korotusten tavoitteina on ollut tukea eläke- ja työvoimapolitiittisia tavoitteita. Ei ole pidetty perusteltuna verokannustimin suosia ennen aikaista eläkkeelle siirtymistä.

Nykyisen hallituksen eläkepolitiikan keskeisiä tavoitteita on eläkkeellesiirtymisiän nostaminen ja työurien pidentäminen. Elinajanodote on kasvanut odotettua nopeammin ja huoltosuhde heikentynyt. Myös julkisen talouden tasapainon kannalta työurien pidentämisestä on pidettävä välttämättömänä. Ratkaisuja työurien pidentämiseksi, työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi ja riittävän eläketurvan varmistamiseksi etsitään aktiivisesti.

Ikärajan muutoksen voidaan olettaa vähentävän uusien eläkesäästäjien kiinnostusta vapaaehtoiseen yksilöllisiin eläkevakuutuksiin ja pitkäaikais-säästämissopimuksiin niin kuin kysyjäkin ennakoii. Kyse on sidotusta säästämisestä, jonka

ehtojen mukaan säästäjällä on vain rajoitetuissa tilanteissa ennen eläkeiän alkamista oikeus nostaa säästövarojaan. Eläkesäästämistä aloittavalle on yleensä mahdotonta ennakoida haluaan ja kykyään jatkaa työuraansa yli lakisääteisen eläkeiän eläkevakuutuksen tai pitkäaikais-säästämissopimuksen edellyttämään eläkeikään asti. Kun eläkkeen maksuaika on lähtökohtaisesti 10 vuotta, on myös mahdollisuus voida nostaa eläkesäästöt elinaikana epävarma.

Vapaaehtoiseen yksilölliseen eläkevakuutukseen ja pitkäaikais-säästämissopimukseen liittyvästä verotuesta huolimatta eläkesäästäjät päätynevät eri säästämismuotojen etuja ja haittoja punnitessaan tulevaisuudessa aiempaa useammin säästämiseen muussa muodossa, joka sallii säästövarojen nostamisen joustavasti elämäntilanteiden muuttuessa. Tämä ei välttämättä tarkoita, että säästäminen eläkepäiviä varten absoluutisesti vähenisi.

Vaikka vapaaehtoisen eläkesäästämisen vaikutus eläkkeelle jäämisen aikaistumiseen lienee vähäinen, olisi epäjohtonmukaista kohdistaa verotukea järjestelyihin, joilla voi olla tuollainen vaikutus, samalla kun pyritään löytämään erilaisia keinoja edistämään työssä jatkamista ja myöhentämään eläkkeelle siirtymistä myös lakisääteistä eläkeikää pidemmälle.

Hallitus haluaa turvata julkisen eläkejärjestelmän kestävyyttä sekä sitä, että eläkkeiden taso turvaa kohtuullisesti kansalaisten toimeentuloa.

Helsingissä 18 päivänä kesäkuuta 2012

Valtiovarainministeri Jutta Urpilainen

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 458/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Pia Kauma /saml:

Vad ämnar regeringen göra för att villkoren för frivilligt pensionssparande ska förbli tillräckligt sporrande?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Avsikterna med att höja pensionsåldern i samband med reformerna om frivilligt pensionssparande och långtidssparande har varit att stödja pensions- och arbetskraftspolitiska mål. Det har inte ansetts vara motiverat att med skattesporrar gynna förtida pensionsavgång.

Det har varit ett centralt mål i den nuvarande regeringens pensionspolitik att höja åldern för att gå i pension och förlänga arbetskarriären. Den förväntade återstående livslängden har ökat snabbare än väntat och den demografiska försörjningskvoten försvagats. Även med avseende på de offentliga finanserna måste man betrakta det som nödvändigt att förlänga arbetskarriärerna. Ett aktivt letande pågår för att hitta lösningar som förlänger arbetskarriärerna och tryggar finansieringen av arbetspensionssystemet och ett tillräckligt pensionsskydd.

En höjning av åldersgränsen leder sannolikt till att nya pensionssparares intresse för frivilliga, individuella pensionsförsäkringar och avtal om långtidssparande minskar, alldeles så som också spörsmålsställaren antar. Det är fråga om

bundet sparande på sådana villkor att spararen endast i begränsade situationer har rätt att lyfta sina sparmedel före det att vederbörande har nått pensionsåldern. För den som börjar pensionsspara är det i allmänhet omöjligt att förutsäga huruvida man är villig eller klarar att förlänga sin arbetskarriär över den i lag bestämda pensionsåldern ända fram till den pensionsålder som pensionsförsäkringen eller avtalet om långtidssparande förutsätter. När pensionen betalas ut under en period som i princip sträcker över tio år är det också osäkert om spararen har möjlighet att lyfta sparmedlen under sin livstid.

Trots att frivilligt pensionssparande i likhet med avtal om långtidssparande är förenat med skattestöd torde pensionsspararna, när de i fortsättningen väger olika sparformers för- och nackdelar mot varandra, allt oftare gå in för att spara i någon annan form som tillåter att sparmedlen kan lyftas flexibelt allt efter hur deras livssituation ändras. Det här betyder nödvändigtvis inte att sparandet inför pensionen absolut skulle minska.

Även om frivilligt pensionssparande torde inverka ganska litet på spararnas intentioner att gå i pension tidigare skulle det vara inkonsekvent att rikta skattestöd till sådana arrangemang som kan ha en sådan inverkan samtidigt som man försöker hitta olika lösningar för att förmå folk att arbeta längre och senarelägga pensioneringen, även längre fram än till den i lag bestämda pensionsåldern.

Regeringen vill trygga det offentliga pensionssystemets hållbarhet och en pensionsnivå som ger medborgarna en skälig utkomst.

Helsingfors den 18 juni 2012

Finansminister Jutta Urpilainen